

Steppat, *Tradition und Saekularismus im modernen aegyptischen Schulwesen bis zum Jahre 1952: Ein Beitrag zur Geistes- und Sozialgeschichte des islamischen Orients*, Berlin 1964; J. Heyworth-Dunne, *An Introduction to the History of Education in Modern Egypt*, London 1968; M. H. Kerr, "Egypt", *Education and Political Development* (ed. J. S. Coleman), Princeton 1968, s. 169-194; Sa'd Mürsî Ahmed – Saïd İsmâil Ali, *Târîhu't-terbiye fi Mısr*, Kahire 1971; Seyyid İbrâhîm el-Ceyyâr, *Târîhu't-ta'lim li'l-hadîs fi Mısr ve eb'âdühü's-sekâfiyye*, Kahire 1971; Hasan el-Fıkî, *et-Târîhu's-sekâfi li't-ta'lim fi Mısr*, Kahire 1971; W. Köhler, "Erziehung, Bildung, Wissenschaft", *Aegypten* (ed. H. Schamp), Tübingen 1977, s. 538-547; G. D. M. Hyde, *Education in Modern Egypt: Ideals and Realities*, London 1978; Nezhî Nâsîf el-Eyyûbî, *Siyâsetü't-ta'lim fi Mısr*, Kahire 1978; J. Cohan, *Education in Egypt*, London 1986; M. Kemâl es-Seyyid Muhammed, *el-Ezher: câmi'an ve câmi'aten eu Mısr fi elf'am*, Kahire 1986; L. R. Murphy, *The American University in Cairo: 1919-1987*, Cairo 1987; B. Williamson, *Education and Social Change in Egypt and Turkey*, Houndmills 1987; D. M. Reid, *Cairo University and the Making of Modern Egypt*, Cambridge 1990; Ahmed İsmâil Haccî, *Nizâmü't-ta'lim fi Mısr*, Beyrut 1991; G. Starrett, *Putting Islam to Work: Education Politics and Religious Transformation in Egypt*, Berkeley 1998.

Tasavvuf ve Tarikatlar. M. Abdülmün'im el-Hafâcî, *et-Türâşü'r-rûhî li't-tasavvufi'l-İslâmî fi Mısr*, Kahire, ts. (Dârü'l-ahdi'l-cedîd); Ali Sâfî Hüseyin, *el-Edebü's-şûfî fi Mısr*, Kahire 1964; Abdülhalîm Mahmûd, *el-Medresetü's-Şâzeliyyetü'l-hadîse ve imâmühâ Ebü'l-Hasen eş-Şâzelî*, Kahire 1968, tür.yer.; M. Gilsenan, *Saint and Sufi in Modern Egypt: An Essay in the Sociology of Religion*, Oxford 1973; F. de Jong, *Turuq and Turuq Linked Institutions in Nineteenth Century Egypt: A Historical Study in Organizational Dimensions of Islamic Mysticism*, Leiden 1978; a.mlf., *Sufi Orders in Ottoman and Post-Ottoman Egypt and the Middle East. Collected Studies*, İstanbul, ts. (The Isis Press); *Scholars, Saints and Sufis*, Berkeley 1978; Fârûk Ahmed Mustafa, *el-Binâ'ü'l-ictimâ'î li't-tarîkatî's-Şâzeliyye fi Mısr*, İskenderiye 1980; M. Winter, *Society and Religion in Early Ottoman Egypt*, New Brunswick 1982; a.mlf., *Egyptian Society under Ottoman Rule: 1517-1798*, London 1992, s. 128-198; Âmir en-Neccâr, *et-Turuqu's-şûfiyye fi Mısr*, Kahire 1983; Tefvîk et-Tavîl, *et-Taşavvuf fi Mısr*, Kahire 1988, I-II; Zekerîyyâ Süleyman Beyyûmî, *et-Turuqu's-şûfiyye beyne's-sâse ve's-siyâse fi Mısr el-mu'âşir*, Kahire 1990; N. H. Biegan, *Egypt: Moulids, Saints, Sufis*, London 1990; E. B. Reeves, *The Hidden Government: Ritual, Clientelism and Legitimation in Northern Egypt*, Salt Lake City 1990; M. Sabrî Yûsuf, *Devrü'l-mutaşavvife fi târîhi Mısr fi'l-âşri'l-'Osmânî (1517-1798)*, Şarkıyye 1994; V. J. Hoffman, *Sufism, Mystics and Saints in Modern Egypt*, Columbia 1995; J. E. A. Johansen, *Sufism and Islamic Reform in Egypt: The Battle for Islamic Tradition*, Oxford 1996; Saïd Ebü'l-Ayneyn, *Rihletü evliyâ'llâh fi Mısr el-mahrûse*, Kahire 1997; Ahmed Subhî Mansûr, *et-Taşavvuf ve'l-hayâtü'd-diniyye fi Mısr el-Memlûkî*, Kahire 2002; Ebü'l-Vefâ Teftâzânî, "Mısır'da

Sûfî Tarikatların Tarihi Gelişimi ve Günümüzdeki Durumları" (trc. Mustafa Aşkar), *ACİFD*, XXXV (1996), s. 535-552; Dilaver Güner, "Mısır'da Tasavvufî Hayat ve Tasavvuf Öğretimi", *Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, sy. 8, Konya 1998, s. 203-220.

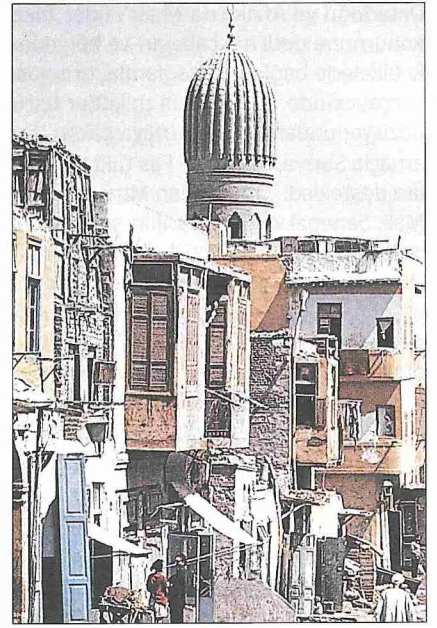
HİLAL GÖRGÜN

Mimari (Kahire Dışı). İslâm sanatının Mısır'daki en değerli örnekleri Kahire ve yakın çevresinde bulunmaktadır (bk. KAHİRE). Bunun dışındaki bölgelerden Yukarı Mısır ile Aşağı Mısır'ın en önemli merkezi İskenderiye'de Kahire'deki mimari faaliyetin güçlü etkileri hissedilmekle beraber çok daha mütevazî örnekler ortaya konulmuştur.

Mısır'da bölgesel mimarinin fazla gelişmemesinin etkenlerinden biri, ülkenin yöneticisi olan küçük idareci gruplarıyla geniş kitlelerden oluşan yerli halk arasında ciddi bir kaynaşma bulunmaması ve genellikle farklı bir etnik yapılaşma gösteren bu politik şekillenmede idarecilerin kendilerini güven içinde hissettikleri Kahire'ye her konuda bağlı oluşlarıdır. Özellikle ticarî ve askerî güzergâhlarla Nil vadisi dışında kalan yerlerde hiçbir mimari unsura rastlanmaması da Kahire ile taşra ayrışmasının ve hatta kopmasının bir sonucudur. Mısır'daki mimari faaliyetler ilk İslâm fütuhâtı yıllarına çıkmaktaysa da esaslı imar çalışmalarının başlangıcı Fâtımî döneminde yoğunluk kazanmış, Kahire'deki zengin imara rağmen İskenderiye daha mütevazî kalmış, diğer bölgelerde ise iyice mahallileşerek önemini yitirmiş ve mevcutlar da zamanla ortadan kalkmıştır. Bölgesel mimarinin yok oluşundaki etkenlerden biri de inşaatla yerel malzeme olan kerpicin kullanılmasıdır. Hatta Mısır'ın ana taş ocaklarının bulunduğu Yukarı Mısır'da bile kerpiç ve pişmiş tuğlaya yer verilmiştir.

İskenderiye uzun yıllar ülkenin Kahire dışındaki idarî, sınaî ve ticarî merkez olma özelliğini sürdürmüş, Tolunoğulları devrinden X. yüzyıl başlarına kadar (868-905) merkezden tamamen bağımsız kalmıştır. İki liman ve güçlü surlarla çevrili olan şehrin dışındaki en önemli eserler, antik çağların meşhur İskenderiye Feneri ile birlikte XIV ve XV. yüzyıl sonlarında tekrar yapıldığı belirtilen fenerlerdir. Bunların problemleri bir kıyı oluşumuna sahip olan bu liman şehri için mühim birer âbide niteliğinde olduğu anlaşılmaktadır.

İskenderiye'yi kuşatan surlarda açılmış dört ünlü kapı Bâbülbahr, Bâbüreşîd, baharat ticaretiyle yakın ilişkisi sebebiyle

Kahire'de eski evlerin bulunduğu bir sokak

Bâbülbahr olarak da tanınan Bâbüsidre (Bâbüsadr) ve Bâbülhıdr'dır (Bâbülahdar). Mezarlık şehrin kuzeyinde yer alırken batısında Dârüssultan, Dârüladî, Dârülimâre gibi idarî yapılar bulunur. Ayrıca Dârürrıâz ile Bâbülbahr yakınındaki cephanelik ve Kasrüssilâh şehrin önemli yapılarıdır. İlk defa milâttan önce 4. yılda yapılmış olan ve sürekli elden geçirilen bir kanal şehri Nil'e bağlamaktadır.

İskenderiye'de çoğu, tüccarlar tarafından inşa edilen camiler içinde eski kiliselerden çevrilmiş Câmiu'l-garbî olarak da bilinen Mescidü'l-Ömerî, 477'de (1084) Fâtımî Veziri Bedr el-Cemâli tarafından tâdil edilen ve Câmiu'l-Attârîn şeklinde de anılan Câmiu'l-Cüyûşî gibi ünlü camiler yanında Abdülatîf b. Rüseyd et-Tikrîti'nin (ö. 714/1314) yaptırdığı bir cami ve medrese ile günümüzde Mescidü Ebû Ali olarak bilinen Dârü'l-hadîsî't-Tikrîtiyye şehrin mimari tarihi için önemli eserlerdir. Fâtımîler döneminde İskenderiye'de inşa edilen Avfiye ve Silefiye medreseleri de anılmalıdır. Bunların dışında XIII. yüzyılda yapılan Ribâtü'l-Vâstî, Ebü'l-Abbas el-Mürsî'nin şehir dışında kuzeyde inşa ettirdiği zâviye, zâhid Muhammed b. Süleyman eş-Şâtûbî'nin yine şehrin dışında yaptırdığı önemli bir merkez olan Ribâtü Sivâr, âlim İbn Abdullah el-Hakkârî'nin kendi adına tesis ettiği ribât ve Bî-

İlk el-Muhsinî Hankahı Ortaçağ süreci için dikkat çekicidir. Memlûkler devrinin önde gelen bir mimari yapısı da şehirdeki Kayıtbay Kalesi'dir.

İskenderiye'de Osmanlı devrinde ele alınan eserler arasında Seyyidî Mifrid Camii (1083/1672), Hacı İbrahim Tırbâne Mescidi (1096/1685), Ebû Ali Camii (1127/1715), Abdülatîf Mescidi (1169/1756), Abdülbâki Çorbacı Camii ve Kervansarayı ile (1171/1758) yine XVIII. yüzyıl eseri olan Nebî Dânyâl Camii yanında şehirde yer alan hamam ve su depoları dikkat çekici yapılarıdır. İskenderiye yakınlarındaki tatil beldesi Reşid'de Muhammed el-Abbâsî Camii bölgenin diğer önemli eserlerindendir.

İskenderiye çevresinde bilhassa Reşid'de XVIII ve XIX. yüzyıl başlarına tarihlenen Osmanlı devri konut mimarisinin güzel örnekleri yer almaktadır. Çok katlı ve bölgesel özelliklerdeki bu evler tuğladan inşa edilmiş olup mimari elemanlar bakımından daha çok köşe taşı niteliğine sahip antik mermer sütunlarla techiz edilmiştir. Bu yapılar arasında Ramazan Evi, Menâdîfî Evi, Amasyalı Evi ve Hasibe Gazâl Evi dikkat çeken eserlerdir.

Mimari açıdan diğer bir faaliyet alanı da Yukarı Mısır'dır. Bilhassa Fâtımî döneminde oluşan ve Nûbe'ye dönük olarak gelişen fetih politikası sonucunda bir sınır bölgesi niteliğiyle ön plana çıkıp daha çok Kızıldeniz ticaretiyle zenginleşmesi-

nin yanında lojistik değeriyle de ehemmiyet kazanmış olan Asvan, Kûs, Luksor, İsnâ, Şellâl gibi yol üstü şehirleri Kahire dışındaki önemli mimari eserlerin bulunduğu yerlerdir. Bu şehirlerin bilhassa Fâtımîler'in kendi dinî propagandası için kurulmuş olduğu gözden kaçmamaktadır. Özellikle bölgedeki fütuhât ortamı sebebiyle meşhed ve türbelerin ön plana çıktığı imar faaliyetinde inşa edilen dinî yapıların mühim bir kısmı Eyyübî devrindeki tamir ve tâdillerle ayakta kalmıştır.

Fâtımî döneminde bir sınır karargâhı olan Asvan mimari faaliyetler bakımından dikkat çekici bir merkez hüviyetindedir. Buradaki eserlerin en erken örneklerini, şehrin dışında geniş bir alana yayılan mezarlıktaki XI-XII. yüzyıllara tarihlenen değişik plan tiplerinde türbeler ve mezarlar oluşturmaktadır. Bunların ilginç yönü, Ağlebî mimarisıyla değişik bölgelerden gelen tesirleri bir araya getiren ve mahallî özellikleri de güçlü olan bir mimari bütün teşkil etmesidir. Bilhassa kubbe kasnaklarında yer almaya başlayan mukarnaslı teşkilât ve kubbelerin oluşumu dikkat çekicidir. Kubbeler yanında tonoz örtü sistemi de yaygın olarak kullanılmıştır. Kahire'deki XI-XII. yüzyıllara ait Fâtımî anıtlarıyla yakın benzerlikler gösteren bu yapılar ilginç görünümler arz etmektedir. Anıtların kitâbeli mezar taşlarının genellikle sökülmüş olması bunların kesin biçimde tarihlendirilmesini güçleştirmektedir.

Asvan'da 1901 yılında ortadan kaldırılan, esas dokuz kubbeli ve minareli bir cami olması muhtemel, Yetmiş Yedi Veli Türbesi olarak bilinen yapı ile bir tepe üstünde yer alan ve üç kemerli bir revaktan geçilerek girilen meşhed önemli binalardır. Giriş bölümü ortası kubbeli üçlü bir plana sahip olup kuzey tarafında tonoz örtülü bir mekânla güney tarafında yukarıya çıkan bir merdiven bulunmaktadır. Geniş bir avludan geçilerek ulaşılan ana mekân ortada mihrap önü kubbeli, yanlarda tonoz örtülü üç bölümlüdür. Sivri kubbe pandantifler üzerinde yer alan sekizgen kasnağa oturtulmuş olup üstünde üçlü pencereler yer almaktadır. Bu mekânın kuzeyinde avludan girilen ortası kubbeli, yanları tonoz örtülü bir bölüm daha vardır. Yapı diğer benzerleri gibi XI-XII. yüzyıllara tarihlendirilmektedir.

Asvan'ın güneyinde harap olmuş bir yapı kompleksine ait silindirik gövdeli Tâbiye Minaresi kerpiç ve pişmiş tuğla malzemeyle yapılmıştır. Tepeye yakın üç sıra küfî kitâbeli minareye içten tonoz örtülü bir merdivenle çıkılmaktadır. Benzeri iki minare de Asvan'ın güneyinde Şellâl yakınlarında bulunmakta olup Asvan Minaresi gibi Fâtımî devrine ve özellikle 469-474 (1077-1081-82) yılları arasına tarihlenmektedir. Minarelerden ilki Meşhedü'l-Bahrî olarak bilinmektedir. Kare alt bölüm üstüne silindirik gövdeli minarenin iki sıra küfî kitâbesinde Ubeyd b. Ahmed b. Selâme tarafından yaptırıldığı belirtilmektedir. Ayakta duran minarelerden ikincisi diğerlerine yakın özellikler gösteren Meşhedü'l-Kıblî Camii'ne ait olmalıdır. Cami yamaçta yer aldığı için tonozlu bir alt teşkilât üzerine yerleşmiş altı kubbeli bir yapı olarak düzenlenmiştir.

Bu minarelere çok benzeyen bir başka örnek de İsnâ'dadır. Günümüzdeki şekliyle geç bir Osmanlı devri eseri olan ve Câmiu'l-Amrî (Câmiu'l-Atîk) olarak bilinen yapının yanında yer alan minare muhtemelen Fâtımî Veziri Bedr el-Cemâlî'nin bölgede kazandığı zaferlerin sembolü olarak 474'te (1081-82) tamamlanmıştır. Kare alt kısım üstüne sekizgen gövdeli minarenin üst bölümü içbükey kenarlı olup üst uç kenarları dışa doğru uzanmaktadır. Her yüzde pencereleri bulunan, kerpiç ve pişmiş tuğladan inşa edilmiş yapının ahşap desteklerle takviye edildiği görülmektedir. Minare üzerinde yer alan kitâbede Fâtımî yöneticilerinden, Kûs Camii'ni de tamir ve tâdil ettiren Fahrülmülk Sa'düddeve Ebû Mansûr Sartekin

Asvan Mezarlığı'ndaki türbelerden bir görünüş

adıyla 474 (1081-82) tarihi okunmaktadır. Kitâbede mevcut bir kelimenin minareyle ilgili en erken ifadelerden biri olması İslâm mimarisi için önemlidir. İsnâ'da 1695 tarihli bir Osmanlı devri kervansarayına da yer almaktadır. Bu tip minarelerin bir diğer örneği ise Luksor'da Eski Mısır Tapınağı'nın doğusundaki Pilon arkasında bulunan, XIX. yüzyıla ait Ebû'l-Haccâc Camii yanındaki iki minareden biridir. 469-474 (1077-1081-82) yıllarına tarihlenen ve kare tabanlı, silindirik gövdeli olan bu kerpiç tuğla minare ahşap desteklidir.

Mısır'daki önemli bir diğer merkez IX ve X. yüzyıllarda ticaret yolları kavşağında yer alan, Kahire'nin güneyinde ve Nil'in doğu kıyısındaki Kûs şehridir. 476 (1083) tarihli Câmiu'l-Amrî, Fâtımî devri eseri olmasına rağmen 550 (1155) ve 575'te (1179) Eyyûbîler tarafından büyük ölçüde tamir edilmiş, daha sonra da Memlûkler ve Osmanlılar tarafından elden geçirilmiştir. Caminin minaresi ve kible duvarı Fâtımî döneminden olup diğer duvarlar daha geç tarihlidir. Fâtımî Veziri Talâî b. Rüzâk'ın yaptırdığı ahşap minber girift geometrik süslemelere sahiptir (Bierman, I, 354, 356, 365). 514-524 (1120-1130) yıllarına tarihlenen veya 568'de (1173) Mübârek b. Kâmil b. Mukalled b. Ali b. Nasr'ın bu camiyi imarı sırasında inşa edilen Eyyûbî türbesi de Kûs'ta bulunan önemli eserlerdendir.

Feyyûm'da Mescidü's-Şeyh Ali er-Rûbî ve Mescidü Kayıtbay Memlûk devri eserleridir. el-Mescidü'l-Muallak ile Emîr Süleyman Mescidi ise Osmanlı dönemine aittir. Ayrıca Memlûkler devrinden Kal-yûb'da Sîdî İbrâhîm Camii, Fûve'de (Kef-rûşşeyh) Nasreddin Camii, Ebû Tîc'de (Asyut) Şeyh Fergal Camii, Osmanlılar devrinden Dimyat'ta Mescidü Bedrî, Rîdvâniye Zâviyesi ve Asyut'ta Mescidü'l-Mücâhidîn mimari değer taşıyan yapılarıdır.

BİBLİYOGRAFYA :

U. Monneret de Villard, *La necropoli musulmana di Aswan*, La Caire 1930; L. Golvin - D. Hill, *Islamic Architecture in North Africa*, London 1976, s. 73-90; K. A. C. Creswell, *The Muslim Architecture of Egypt*, New York 1978, I-II; Suâd Mâhir Muhammed, *Mesâcidü Mısır ve evliyâ'ühe's-sâlihîn*, Kahire 1981, I-V, tür.yer.; Kemâleddin Sâmîh, *el-İmâretü'l-İslâmiyye fî Mısır*, Kahire 1983; Hüsnî M. Nûveysîr, *el-İmâretü'l-İslâmiyye fî Mısır*, Kahire, ts. (Mektebetü zehrâi's-şark); J. Bloom, *Minaret: Symbol of Islam*, Oxford 1989, s. 125-144; a.mlf., "Five Fatimid Minarets in Upper Egypt", *Journal of the Society of Architectural Historians*, XLIII, Illinois 1984, s. 162-167; a.mlf., "The Introduction of the Muqarnas into Egypt", *Muqarnas*, V, Leiden

1988, s. 21-28; Mustafa Abdullah Şeyha, *el-Âşârü'l-İslâmiyye fî Mısır*, Kahire 1992; A. Petersen, "Egypt (Excluding Cairo)", *Dictionary of Islamic Architecture*, London 1996, s. 79-81; I. A. Bierman, "Art and Architecture in the Medieval Period", *The Cambridge History of Egypt* (ed. C. F. Petry), Cambridge 1998, I, 339-374; A. Lézine - A. R. Abdul Tawwab, "Introduction à l'étude des maisons anciennes de Rosette", *Alsl*, sy. 10 (1971), s. 149-205; S. Labib, "al-İskandariyya", *El²* (İng.), IV, 132-137; J. - Cl. Garcin, "Kûş", a.e., V, 514-515; Seyyid Muhammed es-Seyyid, "Feyyûm", *DİA*, XII, 514-515; a.mlf., "İskenderiye", a.e., XXII, 576-579; Eymen Fuâd es-Seyyid, "İskenderiye", a.e., XXII, 574-576; G. T. Scanlon, "Islamic Egypt", *The Oxford Encyclopedia of Archaeology in the Near East*, New York 1997, II, 205-207.

A. ENGİN BEKŞAÇ

MISIR ÇARŞISI

İstanbul-Eminönü'nde XVII. yüzyılın ikinci yarısında Hatice Turhan Vâlide Sultan tarafından yaptırılan Yenicami Külliyesi'ne ait arasta (bk. YENİCAMİ KÜLLİYESİ).

MISIR MEVLEVİHÂNESİ

Kahire'de XVI. yüzyılın sonunda kurulan Mevlî âsitânesi.

Kahire Mevlîhânesi olarak da anılan yapı, Osmanlı idare merkezinin yer aldığı Kahire Kalesi'nin ayağında daha çok Türkler'in oturduğu tarihî Hilmiye semtinde Şâriussü'yüfiye'nin başlangıcında bulunmaktadır. Osmanlı döneminde Emîr Sungur es-Sa'dî Külliyesi ile Yeşbek Mîn Mehdi ve Akberdî saraylarının kalıntıları üzerine yaptırılan mevlîhâne, tarikatın ihtiyaçlarına uygun olarak büyüyen zaman içinde şekillenerek XIV-XV. yüzyıldan kalan bu Memlûk eserleriyle iç içe yapılanmış ve sokaktan göz alıcı bir Memlûk ön cephesiyle gizlenmiştir. 3850 m²'lik bir alanı kaplayan mevlîhâne müstakil iki katlı semâhâne-türbe, minare, şeyh / harem dairesiyle iki ayrı bahçeli avlu etrafında düzenlenmiş dede hücreleri, mescid, meydân-ı şerif, somathâne, matbah-ı şerif, çilekeş odası, helâlâr, selâmlık ve büyük bir mihman evinden müteşekkil olup aynı zamanda menzil vazifesi ifa eden tam teşekküllü bir âsitâne özelliğine sahiptir. Genellikle İstanbul'dan ya da Anadolu'dan Hicaz'a giden dervişler Kahire'ye uğramadan geri dönmedikleri için Mısır Mevlîhânesi devamlı misafir ağırlayan bir kuruluş olarak hizmet vermiştir.

Mevlîhânenin tesis tarihi tam olarak bilinmemektedir. Mevlî kaynaklarına göre, Mısır'ın Yavuz Sultan Selim tarafından fethinden birkaç yıl önce bazı dervişleriyle birlikte Mısır'a uğrayan Divane Mehmed Çelebi, o sırada hapiste bulunan İbrâhîm Gülşenî'yi ziyaret ederek onu hapisten kurtarıp Kahire'de bir süre kaldığı sırada mevlîhâneyi kurmuş, dönerken Safî Ahmed Dede'yi halife olarak bırakmıştır. Ayrıca Abdülvehhâb es-Sâbûnî'nin 947'de (1540) Kahire Mevlîhânesi'nde ikamet ettiğini ve tekkenin kütüphanesinde bulunan *Menâkıbü'l-Ârifîn*'in muhtasarı *Şevâkıbü'l-Menâkıb* adlı Farsça eseri burada yazdığını belirtmesi dergâhın bu tarihten önce açıldığını göstermektedir. Yemen Valisi Yûsuf Sinan Paşa'nın 17 Safer 1016'da (13 Haziran 1607) burada bir vakf kurduğu bilinmektedir. Vakfiyede mevlîhânenin gelirleri, bugünkü arsının sınırları ve XVII. yüzyıl başında mevlîhânedeki elliye ulaşan görevli sayısı ile maaşları belirtilmektedir. Bu görevliler, Mevlî dedeleriyle mescidin imam ve müezzininin dışında otuz kişilik bir semâ grubu, birer mesnevîhan, duahan ve hânende ile üçü neyzen, biri kanunî, biri tanburî olmak üzere sâzende-lerden meydana geliyordu. Ayrıca mevlîhâne civarında bir sarayı olan Defterdar Emîr Hasan, 1037'de (1627) on beş derviş hâfız tarafından Kur'an okumak üzere bir vakf kurmuş, daha sonraları bunu bazı yeni vakıfların tesisi izlemiştir (bk. Fanfoni, *EJOS*, IV [2001], s. 17).

Evlîya Çelebi, XVII. yüzyıl sonlarına doğru ziyaret ettiği mevlîhânenin kat kat hücreleri ve semâhânesiyle büyük bir âsitâne olduğunu söyler. Ancak XIX. yüzyıla kadar mevlîhânenin mimari durumunun nasıl olduğu ve ne şekilde kullanıldığı yeterince bilinmemektedir. Son kazılardan çıkan neticelere göre medreseyi türbeye bağlayan ana eyvanla önünde bulunan ve bugünkü semâhânenin altında kalan orta avlunun ibadet ve semâ, avlu etrafında dizilmiş hücrelerin ise dervişlerin ikametgâhı olarak kullanıldığı tahmin edilmektedir. Abdurrahman Fehmi'ye göre mevcut semâhânenin inşası, dervişler ribât ve Akberdî Sarayı kısmında ikamet ettikleri zaman 1225'te (1810) gerçekleşmişti. Ancak tezyinatından ve bazı kitâbelerden anlaşıldığı kadarıyla buranın XIX. yüzyılın ilk yarısında yapıldığı ve Said Paşa'nın inşa ve tamirleriyle bugünkü halini aldığı söylenebilir. Semâhânenin kubbe göbeğinin kitâbesi 1274 (1857), sütunların üze-